

Privredno - kulturne
matice
za Sjevernu Dalmaciju

Privredno-kulturne
matice
za Sjevernu Dalmaciju

Godišnja pretplata za našu državu 40 din., za Ameriku
2 dolara, a za ostalo inostranstvo 80 din.
Članovi Matice dobivaju list besplatno!
Primjerak 1 din.

Шибеник, 11 Новембра 1932.
БРОЈ 133. — ГОДИНА IV.

Vlasnik «Privredno-kulturna Matica za Sjevernu Dalmaciju»
Uređuje Sekretarijat Matice.
Telefon br. 63. — Broj ček. računa 38.242.

Od Knina do Nina

Naši zadružni prijatelji i saradnici, prigodom skupštine Zdravstvene zadruge u Kninu i osvećenja i otvora zadužne apoteke u Zemunik i zadružno školske proslave u Smokoviću, posjetili su još nekoliko važnijih mjesta u Sjevernoj Dalmaciji, a kroz kratko vrijeme posjetit će i ostala.

Idući putem od Knina i Zemunika i Nina, kao i s drugim putevima, koji su u vezi s ovim glavnim putem Sjeverne Dalmacije, na sve strane opaža se isto stanje i osjećaju iste potrebe.

U općem čaju i vrlo velikim nevoljama sretu se svuda i jedna nova pojava, koja se je izrazila na svakom susretaju. Osjećaju se, da se ljudi prikupljaju i da traže u udruženim snagama olakšanje svom teškom stanju, jer svaki pojedinačno osjeća koliko je slab i bespomoćan dok je osamljen.

Pred nama se sada javlja još više pojačana jedna dužnost u javnom radu, da se pokaže pravi put svima onima, koji žele da se spasavaju u ovom općem propadanju, koje se naročito javlja u Bukovici i Kotarima. Ima jedna zajednica ne samo u osjećanju teškog stanja nego i shvaćanju i u duševnim težnjama ovog kraja, koji je najviše nastradao u cijeloj našoj državi i u cijeloj našoj historiji.

Ne samo u najnovije doba, kad je Knin dao najviše doprinosa i najviše žrtava za našu slobodu, ne samo svoga mučenika Onisina i najveći broj boraca i priloga, nego i sačuvali neokaljani barjak slobode na svom Kosovu kod svoje Lazarice, i u svojoj svojoj Krajinu kroz najteža vremena. Obrovačka Bukovica dala je slavnog popa Jagodića, koji diže hiljade ustaša protiv Mlečana, sa glavarama Bukovice i Kotara, što glavom plaća on i glavari iz Biograda Matija Žabetić.

Ova buna raje protiv ugnjetача pred blizu dva i po vijeka samo je jedan znak i dokaz mnogih nepoznatih buna i mnogih neznanih mučenika naroda u ovim krajevima, koji je opjevao svoje Jankoviće, Smiljanice, Moćivune, Mandušice i pregarao neopisive žrtve, braneći svoj gol život i bogatu dušu od nasrtaja sa svih strana.

Idući još u dalji kraj i još u dalja vremena pred nama se javlja lik Grigora Dobre iz starostavnog Nina, kojemu naš Meštrović daje izraz samostalnosti, otpora cijele naše rase, u svim vremenima.

Ovaj isti Ivan Meštrović, iz naše dalmatinske Zagore u velikom svjetskom obračunu pred cijelim svijetom izlaze u svojim tvorevinama našeg Miloša i Marka, našeg Srđu Zlopolgledu, kad ko dirne u srce i dušu, našu Majku Jugovića i sve naše patričke i junačke majke, čiji sinovi izgiboše za slobodu i pravdu.

Cijela dva decenija najsudbonosnijeg doba u našoj historiji dizao je barjak slobode u ovim krajevima naš slavnih Đevrščanin Sava Bjelanović, a pred dva vijeka slavni Karinjanc Simun Končarević postavljao je preko

Sa zadružnih pohoda po Kotarima i Bukovici

Sjeverna Dalmacija ima nekoliko svojih krajina, koje imaju svoje glavno mjesto, sa kojim cijeli njegov okoliš održava svakodnevne veze. Prije rata te dalmatinske varošice imale su jednostavnu ulogu, koju su one i vršile, podržavajući nacionalnu svijest u narodu. Poslije rata nastavljale su političku ulogu, ali se još nijesu mogle snaći u svojim odnosima prema selu u privrednom, kulturnom i socijalnom pogledu. Naše varošice nijesu se ni ed prije mnogo uživiljale u prilike i shvaćanja sela i seljaka i one narodne inteligencije, koja je više vezana sa selom, pa pored najbolje volje nijesu se mogle naći prave osnove i zajednički put. Ali zajedničke nevolje i prilike života sve to više ukazuju na jednu istinu, koja se nikad ne smije zaboraviti: da je napredak sela uslov naše bolje budućnosti i našeg blagostanja.

Kada su pretstavnici Saveza zdravstvenih zadruga ovih dana posjećivali svoju zadružnu braću opazili su jednu promjenu na bolje, koja se je kod nas počela vršiti u odnosu naših varošica i sela, kao i u duševnom stanju jednih i drugih. Nigdje nijesu naišli na shvaćanje da je socijalni, kulturni i privredni rad kod nas besmislen, suvišan i nemoguć — sa čim se je prije na svakom koraku sretalo. Nigdje se nije sreo onaj zlokočni nehaj kod seljaka, koji se izražavao u odmahivanju rukom sa riječima: »nema od tog ništa!« Svuda se grčevito hvata za nešto na što bi se moglo osloniti u ovom teškom stanju. I to sa jednakom težnjom u varoši i na selu.

U Ninu

odakle počinju Ravni Kotari, koji se i prostiru „od Nina do Skradina“ imali smo prvi sastanak, na koji smo bili pozvani pismenim putem od jedne velike skupine seljaka iz ninske okolice.

Nin, Privlaka, Vir su skrajnje tačke naše Banovine na zapadu. To su naša mjesta pri moru, odakle se ulazi u kanal podvelebitski. Oko Nina još su: Zaton, Petračani, Kožino, Diklo — primorska mjesta do zadarske strane kao i Vrsi, Ljubač, Ražanac, sa Velebitske strane. U unutrašnjosti su: Poljića, Žerava, Visočani, Dračevac, Radovin itd.

U Domu zdravlja pored načelnika ninskog g. Regnera i ljekara g. dra Snjegovaja, bio je lijep broj seljaka, sa kojima smo razgovarali o općim zadruž-

ruske diplomacije pitanje Sjeverne Dalmacije kao evropsko pitanje, kao što i Zemunički događaj, u borbi oko naše zemlje, pred tri vijeka, o kojem je pisao naš „Glas“ zamalo nije proizročio jedan veliki rat.

Svaki pedalj naše zemlje u Sjever. Dalmaciji kroz sve vjekove naše historije ispunjen je uspomnama i patnje najmilijih uspomena narodnih. Opusto-

šili su našu zemlju i tamanili naše ljude Mlečani, a i Mlečani i Austrijanci trovali dušu našega naroda, pa sada je i pusta zemlja i izmučena duša. Ali zadružni pokret, koji je najslobodniji i najčovječniji pokret u svijetu, i najviše domaći a ujedno najviše svjetski, počinje i u ovom kraju u dušama narodnim otvarati nove vidike i stvarati povoljnije uslove života, rada i razvitka.

Kada se broj povećao do barem dvije stotine onda će se opet održati skupština.

Općinski ljekar dokazuje, da bi bilo najbolje pomoći općinu u njenom zdravstvenom radu (zato što je on općinski ljekar?), jer da naš svijet nije za nikakovu organizaciju! Odgovorili smo mu, da naše Općine već dugo postoje i bave se zdravstvom, pa ipak da je zdravstveno stanje najcrnje, i baš zato se i traži način kako bi se svaki čovjek obrinuo za svoje zdravlje — jer ko će bolje i svojskije nego on sam?! — a to može da se postigne samo sa svjesnim udruživanjem, za koji je i naš svijet sposoban.

Općina je upravno-politička tvorevina, a za zdravstvo treba posebna organizacija, kao i za prosvjetu, privredu, itd., jer se tako izazivlje sazradnja mnogih pojedinaca, što se sa dekretima i naredbama ne može nikad postići — nikad se u tom slučaju ne vrši nešto kao svoj nego kao *tudi* posao.

Stankovci

sa sjedište jedne nove općine, kojoj pripadaju još Banjevci, Radošinovi Budak, Lišane Ostrovičke, Morpolaća, Vukšić i još neka manja sela. Prije rata zadrugarstvo se bilo u ovom kraju vrlo lijepo razvijalo, ali sada kao da je razvoj nešto zastao i ako nije nikad prestao.

Zdravstvena zadruga osnovana je proljetos i registrirana je na Trgovačkom sudu imali smo dogovor sa članovima Uprave i uputili ih kako dalje da nastave rad.

Općinska uprava i prama ovaj je zadrugi dobro raspoložena. Načelnik općinski ujedno je pretsjednik Zdravstvene zadruge. Taj je isti slučaj i u Zdravstvenoj zadrugi u Zemunik, a isto interesovanje pokazuju i načelnici općinski u Ninu, Obrovcu, Kistanjama Kninu gdje se sada osnivaju ili su osnovane zdravstvene zadruge. Svi oni naime uviđaju, da će se za mnogo manje troškova sa strane općina mnogo uspješnije moći razvijati pomoću zdravstvenih zadruga razvijati zdravstvena akcija i stvarati zdravstvena svijest u narodu.

U Karinu

velikom selu obrovačke općine bio je na sastanku, pored nekoliko seljaka, sa glavarem sela, još sreski ljekar iz Benkovca g. dr. Boris Kakuškin, prvi sreski ljekar u Dalmaciji koji je shvatio važnost zdravstvenih zadruga i stalno mu obraća pažnju još od prvih pojava, pred deset godina. Iz Kunovca je došao Jovan Malezanović, koji će biti najjači zadružni oslonac u svom kraju i g. Drago Jović, um. učitelj u Karinu.

Svi su oni primili srcu zdravstveno zadrugarstvo, kao najljepši i najpotrebitiji oblik zadružni za naše prilike i preuzeli na se dužnost, da ga učvrste u svom kraju.

Obrovac

na Zrmanji pod Velebitom, naša najživlja veza između Like i Dalmacije, već je odavnije osnovao Zdravstvenu zadrugu i sada će pomoću okolnih učitelja i sveštenika dovesti do djelovanja ovu zadrugu, čiji se rad željno očekuje i koji jednako pozdravljaju gg. načelnik Mile Urukalo, Boško Desnica, pop Niko Novaković, kao i nekoliko drugih izabranih naših ljudi u Obrovačkoj krajinu.

Pored potrebe same zadruge u pogledu pojeftinijavanja lijekova i liječenja ova će zadruga poslužiti i ostalim zadrugarima, kad se na Velebitu uredi oporavilište za bolesne zadrugare, iza malarije i drugih bolesti, jer su pojedini Velebitski položaji za to vrlo podesni.

U Žegar

je jedna od naših najstarijih zdravstvenih zadruga, gdje već odavna radi jedan vrlo dobri ljekar g. dr. Nik. Oljdekop i sestra pomoćnica gđa Aleksandra Sklarenko. Naši ljekari teže se prilagođavaju življenju na selu, jer je mentalitet našeg građanskog svijeta većinom takav da smatra za veliku nesreću život na selu, gdje po tom shvaćanju vlada pustoš i nema razonode, kao u varošima. To nakazno shvaćanje krivo je mnogom zlu kod nas i pravog narodnog rada i duha u cjelokupnom narodnom životu biće tek tada, kad se oslobodi od takovih obmana.

Ulazeći u Žegar naišli smo na seljake žegarske pred Bogatnikom, gdje upravo završavaju klačinu, koja je određena za Zdravstveni zadružni dom u Žegar, koji će se na proljeće početi zidati.

I ovaj dom biće znakom one velike razlike, što se je postigla između stanja kad su u onom kraju samo babe-vračare liječile i sadanjeg stanja, kad seljaci podižu svoj dom, u kom će biti njihova ambulanta, apoteka, kupatilo, čitaonica itd.

Kistanje

i krajina kistanjska jedan je kraj gdje je svaki rad na selu bio potpuno zastao. U posljednje vrijeme Sokolsko društvo življe se je pokrenulo i u

